

OSZCZĘDNOŚĆ

Organ „Związku Galicyjskich Kas Oszczędności“

Wychodzi w połowie każdego miesiąca.

Redaktor

Dr. Zygmunt Gargas.

Redakcyja i Administracyja

Lwów, ulica Lelewela 1. 5.

Prenumerata

roczna z przesyłką pocztową 5 kor.

Ogłoszenia

70 kor. za stronę, przy powtarzaniu odpowiedni opust.

TREŚĆ: Józef Kusz: Rachunek zysków i strat. — Dr. Zygmunt Gargas: Bank Związkowy czeskich kas oszczędności. — Posiedzenie Wydziału związku galicyjskich kas oszczędności. — Notatki. — Ruch wkładek za miesiąc październik 1905. — Inzeraty. — Bilanse Galicyjskich kas oszczędności.

Rachunek zysków i strat.

(Dokończenie).

W ten sposób dałaby wyczerpującą odpowiedź praktyka na pytania, czy istnieją dla rachunku zysków i strat cele drugorzędne, i jakie są one, oraz jak się w obec nich znaleźć musi nauka prawidłowej rachunkowości oraz rozsądek. Mówiłem tylko o typowych formach, bo nie sposób mówić o wielu innych lubo one mogą zawierać cele odpowiednio do odszukanej przez daną Instytucję potrzeby również rozumne i również zgodne z nauką prawidłowej rachunkowości. Widzieliśmy również, że na wszelkie tego rodzaju cele, nie potrafi nauka prawidłowej rachunkowości odpowiedzieć w zupełności jedną formą rachunku zysków i strat i dla tego Instytucje muszą sobie tę formę dobierać wedle tego, która forma odpowiada najwięcej potrzebom przez nie odczuwanym.

Kwestyą doboru atoli żadna Instytucja nie tylko się nie martwi, ale nie kłopotuje. Jasnym jest, że z bogatego, żeby to tak nazwać „formenschatzu“ prawidłowej nauki rachunkowości bierze to, co jej potrzeba, tem więcej, że godząc się na jedną z licznych form, nie przestaje ona, dysponować materiałem rachunkowym i z niego brevi manu, poza rachunkiem zysków i strat drukowanym, może się dowiedzieć przez właściwe zgrupowanie zawsze o wszystkim, czego się chce dowiedzieć.

W literaturze fachowej na temat poruszony napisano od dziwactw począwszy, nadzwyczaj wiele. Są zapaleni obrońcy na każdą formę rachunkową, a zapal ten łączy się prawie zawsze, z potępieniem wszystkich innych form. W zapalonym obronie atoli danej formy, nie towarzyszy nic innego takiemu obrońcy, jak chęć narzucenia formy, do której zwykle najwięcej, się przyzwyczajono, każdemu kto chce i nie chce, bez względu na potrzebę i cel u drugiego inaczej odczuwaną. Czy takie apologie danej formy atoli godzą się z rozsądkiem, wolno więcej, jak wątpić.

Kto ponad podobny, ciasny, sfanatyzowany po trochu punkt patrzenia raz się wznieśnie, zgodzi

się na wszystko, co tylko ma cel rozsądny przed czyma i na co nauka prawidłowej rachunkowości pozwala, z wyjątkiem chyba jednym jeszcze, że czasem po obliczeniu się gdy mu, wybierze to, co tańsze. Nauka rachunkowości w danym gospodarstwie, zawsze się ogranicza celem gospodarstwa. Cele nie są podporządkowane nauce w tym wypadku, ale odwrotnie, nauka celom, nie nie tracąc przy tem na swej prawidłowości. Nauka bowiem musi dać wyraz każdemu celowi, o jaki w danym gospodarstwie chodzi, a trzeba przyznać, że zawiera ona wszelkie środki potemu, aby każdemu jasno sformułowanemu celowi dała odpowiedni wyraz, bezpośredni lub pośredni, w danym ugrupowaniu cyfer, z danego gospodarstwa.

Innego zadania nauka prawidłowej rachunkowości mieć nie może, a nie wiem dla czego właściwie nazywamy ją nauką prawidłowej rachunkowości, bo nauki nieprawidłowej rachunkowości chyba nie ma, tak samo, jak nie ma zasad rachunkowości innych, jak prawidłowej rachunkowości.

Nauka celu dyktować nie może nigdy gospodarstwu, ale zadyktowany cel ma ubrać w swoją szatę. Każde gospodarstwo jakie istnieje, nie istnieje dla nauki rachunkowości, ale nauka ta istnieje dla niego jako wierna służka myśli przewodniej danej ekonomicznej jednostki.

A teraz z materiałem zbieranym pod ręką, nie możemy inaczej sklasyfikować proponowanego przez Nr. 21 „Dobrobytu sposobu rachowania. jak że jest to z form przez nas wykazanych, forma druga, która właściwie jest już skombinowaną z 3. go i 1. go typu, albo trzecia, bo nie zupełnie jasną jest z artykułu myśl autora w tej kwestyi.

Godzi się na ten typ zdrowy rozsądek, i nauka rachunkowości, ale nie mniej staje się nam jasnym, że nie jest on „jedynym“, który podobnym dopiero warunkom czyni zadość.

A jeżeli tak jest, i ten motyw napisania artykułu i zalecenie nowego sposobu rachowania odpada, a poprzednio staraliśmy się wykazać, że motyw pierwszy również odpadł, wyłania się na nowo kwestya, dla jakiego właściwie motywu

artykuł ten napisano? W tym kierunku atoli z wnioskami dalej nie podążymy, bo byłaby to wędrówka dla nas bezcelowa. Wystarczy, jeżeli stwierdzimy, że wzór zaproponowany, sam w sobie bez motywów jest propozycją, którą wedle potrzeby ta lub owa Instytucja, jeżeli potrzebę tego typu odczuje, zastosować u siebie śmiało może, tak samo, jak i inne, jeżeli potrzeba będzie inna.

Tak atoli, autor z „Dobrobytu“, jak i niniejsze uwagi o nim, dotąd nie zwróciły uwagi na jeden jeszcze bardzo ważny zdaniem mojem moment, który z daną sprawą ściśle się łączy, z tytułu przymusu publikowania sprawozdań i zamknięć rocznych.

Przymus ten ma za cel nie co innego, tylko kontrolę ze strony szerszej publiczności, czy społeczeństwa. Mimo wszystko co o tej kontroli powiedzieć można, jest pewnem, że oddać ono może wielkie usługi przez swoją krytykę, choćby nawet w najgorszym gatunku czasami ta krytyka była. Bywa ona wykonywana i niewykonywana, na to wpływają rozmaite powody, bywa wykonywana właściwie i niewłaściwie, faktem atoli jest, że się z nią Instytucje liczą.

Ma się rozumieć — im więcej Zamknięcie dla takiej kontroli potrafi się udogodnić — im zrozumialszymi formami do szerszej publiczności Instytucja zdoła przemówić — tem lepiej. Ale też dlatego nie śmia w zamknięciu mieścić się zagadki — w rodzaju takich — „z kąd się to bierze“ tylko trzeba wszystko wywieść w Zamknięciu tak — aby z niego samego wiadano — z kąd rachunkowo to i tamto wzięto.

Między różnymi Instytucjami Kasy Oszczędności zwłaszcza starają się o możliwą jasność i zrozumiałość — więc podają wszystko, co tylko tej jasności i zrozumiałości pomódz może. One wykonują nałożony obowiązek bardzo chętnie z tytułu — aby swemu powołaniu i zaufaniu w nich pokładanemu, jak najwięcej odpowiedzieć.

Rozpatrując z tego punktu wszelkie grupowania cyfr odsetkowych w rachunku zysków i strat odpowiada zdaje się warunkom podobnej kontroli zupełnie i najwięcej typ pierwszy. Mniej już odpowiadają typy dalsze. Jednak pod tym warunkiem, że opublikują one szczegółowe konta — z których rezultaty tylko pomieszczają w rachunku zysków i strat — stają się one jasne i zrozumiałe zupełnie i kontroli o której mówimy — czynią zadość w zupełności.

Wcale zaś temu wymogowi nie odpowiadają i nie czynią zadość Instytucje, które podają w rachunku zysków i strat, tylko wyniki szczegółowych kont — szczegółów, z kąd wynik powstał, nie ogłaszają.

W takim wypadku fachowiec może wybrnie, ale tu nie chodzi o fachowca i z tego punktu widzenia — na proponowany sposób przez autora z „Dobrobytu“ zgodzić się nietylko może — z mego osobistego przekonania nie mogę. Autor potrzeby publikowania szczegółów nie uznaje, a jedynie wynikami chce publiczność zadowolić. Zdawać się przeto może, że obowiązek taki publikowania autor nie akceptuje, tak jak i nie jedna Instytucja to robi, z czem atoli z punktu publiczności szerszej, zgodzić się nie można, oraz z punktu kontroli publicznej. Są i ku temu pewne powody, że ktoś na kontrolę podobną patrzy albo z niechęcią, albo z trwogą, albo z lekceważeniem, albo wygodnie, w ogóle są powody i dla zapatrywania odmiennego od mojego w tej sprawie, jednak wszystkie te powody, prędzej czego innego

chęć, jak tego, aby odpowiedzieć w najprostszy sposób, wymogom kontroli, o jakiej mówimy. A kontrola ta ma swój sens.

„Salus reipublicae“ t. j. w tym wypadku chęć rozświetlenia danej sprawy, dyktowało mi niniejsze uwagi. Zdaje mi się, że w takich sprawach nie powinniśmy i nie wolno nam błędnie, chociażby w dobrej intencji, nikogo a tem więcej samych siebie informować, owszem każdy z nas powinien informację tylko takie dawać, które nie zawodzą. Błędne informacje nie rozszerzą horyzontu tego — cośmy znać powinni — ani nie dadzą nam panowania nad przedmiotem, który winien być przez nas opanowany. Dlatego uwagi moje oddaję pod sąd i na usługi sfer interesowanych z życzeniem, by wywołały one cały szereg dalszych kwestyi w łonie tychże.

W konkretnym wypadku, o którym mówię, chodziło mi o wskazane, że błędem byłoby mniemanie, zwłaszcza gdyby się ono rozpowszechnić zdołało, jakoby w wypadku omawianym jakakolwiek, forma rachunkowa mogła, w stosunku do ustawy podatkowej o ile sama ustawa na to nie zezwala, przed opłatą podatku Instytucje ochronić. Obroną jedyną w takim wypadku jest sama ustawa.

Myśl ustawy może być różnie interpretowana — i dobrze i błędnie przy błędnej interpretacji, atoli nie obroni nas forma rachunku, jedynie myśl ustawy. Powtóre chodziło mi o wskazane że również błędem byłoby mniemanie jakoby nie było dla formy rachunku zysków i strat innego wyrazu jak jeden, który godzi się z wymogami rozsądku i wymogami rachunkowości. Tak źle nie jest. To był główny cel, którym zająć się chciałem. Znalazły by się atoli i inne drobniejsze jeszcze kwestye z artykułu „Dobrobytu“, o których by powiedzieć warto. Zajęcia jednak zawodowe skąpią chwili czasu i dlatego pominąć musiałem niejedno jeszcze, aby główny cel spełnić.

Czy i o ile udało mi się błędne wedle mnie twierdzenia sprostować — sąd do mnie nie należy — zdaje mi się jednak, że i autor artykułu z „Dobrobytu“ za złe moich uwag mi nie weźmie, skoro tak szczerym i rzetelnym czyni się wyznawcą zasady, którą u czoła swego artykułu umieścił a na którą się wraz z nim w całości piszę.

„Kto nie potrafi“ — pisze on — „lub nie chce poznać form w buchalteryi używanych, a używanych z konsekwencyą, tak że treść, istota rzeczy w tej formie nie dozna uszczerbku, takiemu oponentowi, sililibyśmy się sprawę wyjaśnić daremnie i o ile tylko forma sama buchalteryi właściwa stanowi podstawę zarzutów, snadnie można nad niemi przejść do porządku dziennego“.

Tarnów w sierpniu.

Józef Kusz.

Bank Związkowy czeskich kas oszczędności.

(Dokończenie.)

Pretensje hipoteczne przejęte przez Towarzystwo w myśl (lit. a) jak i pożyczki udzielone w myśl (lit. c) winny być umorzone w półrocznych anuitetach.

Pożyczki, udzielone właścicielom dobr tabularnych (lit. e) winny być z reguły udzielone tylko regularnymi spłatami kapitału.

Bezwarunkowo wykluczone są giełdowe interesy spekulacyjne, czy to na rachunek własny, czy cudzy

Przytoczyliśmy ten §. 5. statutu w dosłownem tłumaczeniu dlatego, że charakteryzuje on w dość wysokim stopniu rodzaj i jakość Banku. Jak to z przepisów tych wynika, i jak to już podniósł dr. Steczkowski jest to formalnie zwykły bank depozytowy i kredytowy Ale już w ustępach a) h) m) tegoż §. 5. statutu znajduje swoje wydatnienie ten specjalny charakter banku, jego specjalny stosunek do Kas oszczędności.

Zwłaszcza przepis §. 5. (lit. m) stawia samą organizację Kas oszczędności na zupełnie innych a nowych podstawach, bo gdy dawniej każda taka instytucja miała charakter ściśle lokalny, dziś wskutek pośrednictwa Banku tym postanowieniom statutu przewidzianego, usuwają się trudności techniczne, ważne zwłaszcza dla osób, często przenoszących się z miejsca na miejsce.

Ale pomijając te czyste formalne postanowienia statutu, podnieść wypada, że faktyczne ograniczenie jest i musi być jeszcze dalej idące. Tak n. p. postanowienie §. 5. (lit. n) statutu zwłaszcza zaś przyjmowanie wkładek oszczędności mogłoby się okazać przy nieodpowiednim funkcjonowaniu banku dla Kas wysoce niebezpiecznym, bo by prosto w Banku powstał dla Kas nowy współzawodnik, współzawodnik tem groźniejszy, że rozporządzający bardzo znacznymi siłami finansowymi, a uposażony w przywileje bardzo daleko idące, niekiedy nawet znacznie większe niż te, które przysługują Kasom oszczędności, współzawodnik w końcu nie krępowany przytem rozlicznymi normami, i tym ściśłym nadzorem rządowym, które tak często hamują rozpęd finansowy Kas oszczędności. Dlatego też w praktyce dział ten ograniczony jest do minimalnych rozmiarów. Są to urządzenie techniczne banku n. p. biura położone na pierwszym piętrze nie sprzyjają silniejszemu rozwojowi tego działu, obok tego zaś długie terminy wypowiedzenia, nie sprzyjają chyba również spopularyzowaniu tej instytucji jako wkładkowej u szerokich mas wkładników. Na ogólną kwotę 1,112.211-87 k. wkładek, w Banku w r. 1904 złożonych przypada bowiem 1,103.795-68 k. na wkładki z wypowiedzeniem 180 dniowem, 6.454-38 kor. na wkładki z wypowiedzeniem 90 dniowem a tylko 1.962-81 kor. na wkładki z wypowiedzeniem 60 dniowem ¹⁾.

Dział ten jednak zdaje się głównie z tego względu został statutem objęty, by, pomijając ewentualne potrzeby w tym względzie u samych Kas się pojawiające, umożliwić Bankowi rozwinięcie ewentualnej supletorycznej działalności w okolicach, nieposiadających własnych czeskich Kas oszczędności. Wogóle w praktyce lokuje się przeważnie wkładki większe

Jak w wielu innych kierunkach, tak i w tym wypadku zresztą, wskaźnikiem działalności Banku nie są same przepisy statutu, lecz także zachowanie się i stanowisko naczelnych organów zarządzających, znowu zawisłych bezpośrednio lub pośrednio, od ogółu akcyonaryuszy t. j. przewodców od Kas oszczędności i to prawie wyłącznie od czeskich Kas oszczędności.

Bank jest mianowicie zorganizowany w formie Towarzystwa akcyjnego, kapitał wynosił mianowicie w chwili założenia banku dwa miliony koron, rozłożone na 5000 akcyj po 400 koron. Kapitał ten został z dniem 1. stycznia 1905 r. podwyższony w formie drugiej emisji do podwójnej wysokości, t. j. do kwoty czterech milionów koron.

Jak wspomniano powyżej, akcyonaryuszami są przeważnie czeskie Kasy oszczędności, przeważnie acz nie wyłącznie.

Obok Kas oszczędności były akcyonaryuszami różne czeskie stowarzyszenia zaliczkowe, obok tego zaś szereg innych słowiańskich, nie czeskich instytucji finansowych, tak Kasy oszczędności i stowarzyszenia serbskie, chorwackie, słoweńskie. Obok tego kilka instytucji polskich, a w szczególności Towarzystwo zaliczkowe w Gorlicach, Towarzystwo kredytowe miejskie w Lubaczowie, Galicyjska Kasa zaliczkowa we Lwowie, Akcyjny Bank związkowy we Lwowie, Bank mieszczański w Stan sławowie, razem więc pięć polskich instytucji finansowych na ogólną liczbę 279 akcyonaryuszy — zakładów pieniężnych.

Ten współdziałal obcych instytucji finansowych w szczególności instytucji, nie lgnących zbyt łatwo z powodów nie trudno zrozumiałych, do jakichkolwiek objawów idei solidarności słowiańskiej jest bezwątpienia dowodem wielkiego zaufania, jakie Bank zdołał się zdobyć w całym finansowym świecie słowiańskim w Austrii na co wskazuje zresztą bardzo dobitnie ten fakt, że przy podwyższeniu kapitału akcyjnego z dwóch na cztery miliony koron, subskrypcya kwotę potrzebną nawet znacznie przewyższyła. Ta dążność do zawiązania ściślejszych węzłów finansowej natury między Bankiem a wszystkimi narodami słowiańskimi monarchii habsburskiej, dążność uwieńczona niewątpliwie już pewnym rezultatem ujawnia się między innymi także i w tem że wszystkie sprawozdania Banku drukowane są we wszystkich językach słowiańskich, że korespondencya banku prowadzi się we wszystkich językach słowiańskich¹⁾ że wszyscy urzędnicy banku uczą się wszystkich języków słowiańskich i w końcu że ta idea ujawnia się nawet w rodzajach papierów, przez Bank zakupionych. Wprawdzie bank nie stosuje tu zasady powyżej przetoczonych w tej samej rozciągłości co tam, nie zakupuje tylko słowiańskie walory, choć zakupuje przeważnie słowiańskie walory i powtóre, że nie zakupuje walorów wszystkich narodów słowiańskich. W każdym razie podnieść tu wypada, że obok szeregu walorów czeskich i morawskich rachunek papierów wartościowych wykazuje także 4⁰/₁₀-owe i 4¹/₂⁰/₁₀-owe listy zastawne Banku krajowego Królestwa Galicyi, 4⁰/₁₀-owe, 4¹/₂⁰/₁₀-owe i 5⁰/₁₀-owe obligacye komunalne Banku krajowego Królestwa Galicyi 4⁰/₁₀-owe kolejowe obligacye tegoż Banku krajowego, 4⁰/₁₀-owe i 4¹/₂⁰/₁₀ owe listy zastawne galic. akc. Banku hipotecznego, 4¹/₂⁰/₁₀-ową pożyczkę miasta Lwowa.

Ogólna kwota rachunku papierów wartościowych wynosi 8,897.397 48 K. Jak ten rachunek przedstawia się w szczegółach, zwłaszcza zaś, jak się ta kwota rozdziela na poszczególne kategorie walorów, tego sprawozdania drukowane niestety nie podają.

Poprzednio już wspomniano o szczególnie uprzywilejowanym stanowisku Banku zwłaszcza w porównaniu z kasami oszczędności. Do tych przywilejów, należy w pierwszym rzędzie prawo wydawania listów zastawnych (§ 8. statutu) i obligacji bankowych. (§ 25. statutu). Że znacząco to wielkie powiększenie siły finansowej banku a co najmniej znaczne rozszerzenie możliwości pozyskania takiej siły zbytecznie dowodzić. To też suma wydanych obligacji bankowych wynosiła z końcem

¹⁾ Por. Zpráva výroční ústředni Banky českých spořitelén v Praze 1904 str. 10.

¹⁾ W korespondencyach polskich znac jednak nie kiedy, że korespondencyi tych nie pisują Polacy.

roku 1904, 9,438.000 kor. Swoją drogą w banku niemieckich kas oszczędności tak w tym jak i w wielu innych kierunkach kwota ta przedstawia się o wiele poważniej bo z końcem 1904 r. było bowiem w obiegu 37,400.000 kor. obligacji bankowych a 2,000.000 kor. listów zastawnych, także kapitał obcy, stojący do dyspozycji banku wynosił poważną kwotę 39,900.000 kor. Ale zważyć należy tak w tym wypadku, jak i przy wszelkich innych porównaniach obu banków, że bank czeski powstał dopiero w r. 1903, rozpoczął swe czynności zaś dopiero z dniem 1. Sierpnia 1903, gdy bank niemieckich kas oszczędności istnieje formalnie już od r. 1901, faktycznie zaś nawet jeszcze dłużej, bo od roku 1897. pod firmą Deutsche Kreditgenossenschaft, które to stowarzyszenie pełniło po części funkcje analogiczne do obecnego banku centralnego, że w końcu bank niemieckich kas oszczędności, rozciąga swą działalność na całą niemiecką Austryę, ma swoją siedzibę w Pradze, ale swoje filje we Wiedniu, w Lincu, Insbruku, Klagenfurcie, że w końcu naród niemiecki w Austrii, zwłaszcza jako całość wzięty rozporządza bardzo poważną siłą pieniężną z którą narody młode i małe, takie jak czeski, mogą może dość energicznie współzawodniczyć, ale nie mogą jej tak łatwo przewyższyć.

W zakresie eskontu weksli właściwym założeniem Banku byłoby w gruncie rzeczy wyłącznie lub przynajmniej głównie eskontowanie weksli od kas oszczędności. Względem finansowe skłoniły bank bezwątpienia do zбочenia z tej drogi.

W rezultacie w ciągu roku 1903. (od 1. Sierpnia do 31 Grudnia) przyjęto w eskont od kas oszczędności weksli na 550,584.86 K., od banków akcyjnych na 3,193.009.36 K., od kas zaliczkowych i stowarzyszeń na 1,436,630 K. 19 h. a stosunek ten i w ciągu r. 1904, nie uległ zmianie zasadniczej, eskontowano bowiem w tym roku od kas oszczędności 7,664.071.02 kor., od banków akcyjnych 24,789.650.16 kor. od kas zaliczkowych 13,070.957.33.¹⁾ kor. W każdym razie jak ostrożnie postępuje bank dowodzi fakt, że żaden z weksli nie został nie pokryty a każdą operację wekslową poprzedzają bardzo szczegółowe wywiady przy pomocy nader rozgałęzionej służby wywiadowczej.

Obok bezwarunkowego bezpieczeństwa, jednak, jakiego bank wymaga przy eskontie weksli, bank operując, bardzo tanim kapitałem, przyznaje instytucjom finansowym, nader korzystne warunki przez to, że nie będąc krępowanym maksymalnym terminem trzy lub cztero miesięcznym może eskontować papiery, z terminem aż sześciomiesięcznym i eskontuje je już począwszy od 3¹/₂ 0/0.

Bardzo interesująco przedstawia się rachunek pożyczek komunalnych. Na ogólną cyfrę 14 pożyczek w łącznej kwocie 9,286.000 kor. składają się następujące pożyczki: 4,301.000 kor. na konwersyę 1,265.000 kor., na budowy różnego rodzaju 65.400 kor., na gościńce 370.000 kor., na zakupno gruntów i 3,204.000 na różne inwestycje. Żałować wypada, że sprawozdanie banku czeskiego nie jest w tym kierunku bardziej różniczkowane, że np. nie ma takiego skategoryzowania w dziale pożyczek na budowy „różnego“ rodzaju. Bardzo szczegółowe daty w tym względzie zawiera sprawozdanie banku niemieckiego, które rozdziela te pożyczki przedewszystkiem na kategorie terytorjalne (29,359,313.82 kor.

ulożono w Czechach, 6,057.000 kor. w Styryi, 4,087.000 kor. w Niższej Austrii, 4,030.000 w Tyrolu, 548.741.12 kor. na Ślązku, 215.000 kor. w Karyntyi, a 187.000 kor. na Bukowinie) powtórnie na bardzo szczegółowe kategorie rzeczowe.

Tak 8,190,962.57 kor. użyto do celów konwersyjnych, 5,150.920.11 do budowy przewodów wodnych, 4,879.585 do budowy szkolnych, 4.566.393.12 do zakładów publicznych, 3,538.000 do budowy zakładów elektrycznych, 3,411.848 do celów kanalizacyjnych, 2,959.400 do budowy koszar, 3,281.750 do budowy domów gminnych, 1,745.650.64 do pokrycia niedorów w budżetach gminnych, 1,432.100 do budowy ulic, 1,430,547.50 do regulacji rzek, 1,167.400 do budowy rzeźni, 1,084.480 do budowy gazowych, 994.000 do budowy szpitali, 600.000 dla powiatowych domów ubogich, 406.000 indemnizacji gruntowych, 215.009 do regulacji rzek, 195.000 do budowy mostów, 65.00 do budowy kolejowych.

Cyfry te dają niewątpiwie pewne wyobrażenie o wielkiem i wielostronnem znaczeniu banków związkowych Kas oszczędności. Wszak taka np. pomoc finansowa przy pokrywaniu niedoborów budżetów gminnych ma znacznie tem większe, że może wprost ten skutek wywołać, że umożliwi istnienie odrębnych jednostek gminnych, tam gdzieby ze względów ogólnej natury były wskazane, gdzie atoli siła podatkowa ludności, daną gminę zamieszkującej jest zbyt słaba, by mogła utrzymać samostanną gminę gdyby nie pomoc finansowa banku.

W każdym razie obrót ten ma przyszłość ogromną zwłaszcza wobec tego, że bank kosztą, połączone z udzieleniem tych pożyczek pokrywa przy pomocy obligacji bankowych. W roku 1904 bowiem udzielono i likwidowano pożyczek komunalnych w kwocie 9,438.000 kor. na taką też kwotę wydano obligacji bankowych. Pamiętać też należy i o warunkach, pod jakimi bank pożyczek komunalnych udziela.

Dłużnik ma mianowicie prawo wypowiedzenia kiedykolwiek w terminie półrocznym całej pożyczki lub tylko jej część w drodze sądowej. (Ustęp 9 Skryptu dłużnego). Bank natomiast wogóle nie posiada prawa wypowiedzenia pożyczki, z wyjątkiem tego tylko wypadku, że dłużnika w ostatnich dwu latach trzykrotnie napróżno o spełnienie jakichkolwiek zobowiązań upominano. (Ustęp 8 Skryptu dłużnego). W tym ostatnim wypadku przysługuje także bankowi prawo wypowiedzenia półrocznego.

Pożyczki wypłaca się gotówką (nie w papierach) z potrąceniem obliczonym według kursu przy przyznaniu pożyczki, z góry określonego. Jeżeli np. kurs wynosi 98, to znaczy, że przy wypłacie pożyczki otrzyma dłużnik zamiast 100 kor. tylko 98 w gotówce. Skoro zaś procent wymierzony jest obecnie 4¹/₁₀ rocznie w dwóch półrocznych ratach z dołu płatnych, ponadto zaś opłaca się dodatek administracyjny, wynoszący 1¹/₄ 0/0 każdorazowego dłużnego kapitału, płatny z góry przeto w rezultacie efektywny procent przedstawia się jak następuje:

Kurs 95	=	4.57 0/0
„ 95 ¹ / ₄	=	4.54 „
„ 96	=	4.51 „
„ 96 ¹ / ₂	=	4.48 „
„ 97	=	4.45 „
„ 97 ¹ / ₂	=	4.42 „
„ 98	=	4.39 „
„ 98 ¹ / ₂	=	4.36 „
„ 99	=	4.33 „
„ 99 ¹ / ₂	=	4.30 „
„ 100	=	4.26 „

¹⁾ Sprawozdanie banku niemieckiego nie podaje dat szczegółowych w tym względzie, podając tylko ogólną sumę weksli eskontowanych w r. 1904. na 46,266.618.70 K.

Obok tych rozlicznych agend, z których ważniejsze tylko tu pokrótce omówiono, spełnia bank jeszcze jedną czynność, przez założycieli niewątpliwie zamierzoną, jakkolwiek w statucie specjalnie nie wyszczególnioną t. j. udziela pomocy finansowej powiatom, i gminom czeskim przy zakładaniu nowych Kas oszczędności. Często słychać unas twierdzenie, że Kasy oszczędności są instytucją przestarzałą, że powinny one być w zupełności zluowane przez stowarzyszenia zaliczkowe.

Tymczasem w Prusiech powstają raz po raz Kasy nowe, a działalność banku czeskiego na tem polu jest ponownem stwierdzeniem tego faktu że tak nie jest, że owszem i teraz mogą powstawać nowe Kasy oszczędności, jako organizmy żywotne, realnym interesom ludności odpowiadające.

Bank znajduje się na drodze statecznego, silnego a szybkiego rozwoju. Gdy bilans za r. 1903 skończył się cyfrą 11,925.360·14 kor., to w r. 1904 cyfra ta podniosła się na 38,000·519·71 kor. Bank pozostaje pod kierownictwem ludzi młodych, ale zdolnych i enegicznych. Nie ulega wątpliwości, że z czasem i Bank czeski utworzy szereg filij, podobnie, jak się to stało z Bankiem niemieckim (o czem wspomniano już powyżej). W dniu 1. lipca b. r. otworzył Bank czeski pierwszą taką filię w Bernie morawskim a miarą jej rozwoju niech będzie fakt, że zatrudnia ona już obecnie 15 urzędników, że przeprowadziła ona już cały szereg milionowych operacji kredytowych (także i w Galicyi), zwłaszcza w dziedzinie kredytu komunalnego itp. Dalsze filie są bezwątpienia tylko kwestyą czasu.

Filie, te o ile powstaną w miejscowościach od Pragi dalej położonych, będą musiały mieć znaczną samodzielność, znaczną bardzo, zwłaszcza wówczas, jeżeli powstaną w odrębnych i samodzielnych, (choćby słowiańskich) środowiskach kulturalno-gospodarczych, a bardzo jest prawdopodobnem, że filie takie, o ile powstaną będą zawiązkiem nowych samodzielnych banków kasowych.

Mamy też wobec kierownictwa Banku niepłonną nadzieję, że nie powtórzy się i w tych filiach to, o czem wspomina w swem sprawozdaniu Bank niemiecki ¹⁾ tj. nadużycia kasowe, względnie nie dostosowania się do instrukcyi służbowych ze strony personalu służbowego tych filij.

W każdym razie będzie wskazaniem zaprowadzenie już z góry tego, co uczynił Bank niemiecki dopiero po szkodziu (nietylko Polak mądry po szkodziu) tj. stałej systematycznej rewizyi filij ze strony centralnego zarządu.

Bank powinien w każdym razie — zwrócić jednak wybitniejszą uwagę na interesa hipoteczne, Listy zastawne, które bank niemiecki wydał już na kwotę 2,000.000 K uruchamiają lokacje hipoteczne. Casy pożyczek hipotecznych, statutem Banku przewidzianych, które w Banku niemieckim dokonano w roku ubiegłym na kwotę 2,469.411·47 K wzmocnią niewątpliwie łączność Banku z kasami zwiększając jego znaczenie specjalnie dla Kas oszczędności.

To pewna w każdym razie, że idea związkowych banków Kas oszczędności, nie okazała się ideą poronioną, że centralny bank czeskich Kas oszczędności jest instytucją rzeczowo racjonalną i pożyteczną, że idea ta znajdzie naśladownictwo wszędzie, gdzie tylko znajdują się odpowiednie siły finansowe, gdzie zwłaszcza, jak to już zagna-

czył dr. Stoczkowski, wyrobi się poczucie solidarności interesów między właściwymi i głównymi interesantami tj. między Kasami oszczędności.

Dr. Zygmunt Gargas.

Posiedzenie Wydziału związku galicyjskich kas oszczędności.

W dniach 28. i 29. października b. r. odbyło się w sali obrad galicyjskiej kasy oszczędności posiedzenie Wydziału Związku galicyjskich kas oszczędności.

Protokół poprzedniego posiedzenia odczytano i bez zmiany przyjęto poczem sekretarz biura odczytał sprawozdanie Prezydium z czynności biura, które po krótkiej dyskusyi przyjęto do wiadomości. Z porządku dziennego Prezes Dr. Jan Kanty Stoczkowski referował sprawę założenia Banku związkowego galicyjskich kas oszczędności. W sprawie tej wywiązała się bardzo obszerna dyskusya, a w rezultacie jej uchwalono umocować p.p. Dyr. Dra Staniszewskiego i Strzyżowskiego do wejścia w porozumienie z bankiem związkowym czeskich kas oszczędności co do zamierzonego przez ten bank założenia filii we Lwowie

Następnie przeprowadzono szczegółową dyskusję nad sprawozdaniami o lustracyach dokonanych przez Związek w kasach oszczędności w Przemyśle, Rzeszowie i Mielcu. Uchwały i uwagi Wydziału będą przesłane zarządom tych kas po wypracowaniu odnośnych referatów.

Staraniem biura Związku została wypracowana i Wydziałowi przedłożona dokładna instrukcyja manipulacyjna dla kas oszczędności. Referat o tej instrukcyi poruczono pp. Ingwerowi z Tarnopola i Strzyżowskiemu z Krakowa, którzy na następnem posiedzeniu przedstawiają swe wnioski, poczem instrukcyja zostanie wydrukowana i wszystkim związkowym kasom rozesłana.

Uchwalono następnie uprosić r. Dyr. Dra Staniszewskiego o wypracowanie dla kas oszczędności podręcznika dla spraw podatkowych i należytych.

W poruszonej na Walnem Zgromadzeniu sprawie wprowadzenia pewnych ograniczeń w oprocentowaniu wkładek, uznał Wydział obecną chwilę za nieodpowiednią do wprowadzenia takich ograniczeń.

Z powodu podwyższenia stopy procentowej przez Bank austro-węgierski uchwalili Wydział wysłać do kas związkowych komunikat, który Związkowym kasom oszczędności został już rozesłany.

Termin następnego posiedzenia Wydziału oznaczono na dzień 17. grudnia 1905.

Notatki.

Dowiadujemy się, że sprawa założenia powiatowej Kasy oszczędności w Chrzanowie jest już bliską rzeczywistością. W pierwszej bowiem połowie grudnia ma się odbyć posiedzenie Rady powiatowej na którym przedstawiony zostanie wniosek o postanowienie założenia kasy oszczędności i udzielenie wymaganej poręki powiatu, a zarazem o uchwalenie statutu tejże kasy.

¹⁾ IV. Berichtjw. w str. 6.

Ruch wkładek w Związkowych kasach oszczędności za miesiąc październik 1905.

	o/o	Stan kapitału wkładowego z dniem 30. września 1905		W ciągu miesiąca października						Różnica		Stan kapitału wkładowego z dniem 31. paźdz. 1905.		
		K.	h.	Wynosiły wkładki			wypłacono			K.	h.	K.	h.	
				stron	K.	h.	stron	K.	h.					
Bochnia . . . . . m.	4	2,944.722	27	197	100.576	31	227	99.697	70	+	878	61	2,945.600	88
Bochnia . . . . . p.	4, 4 1/3	2,247.743	79	98	39.098	51	117	51.506	95	-	10.408	45	2,235.235	34
Bohorodezany . . . . . p.	4 1/3	379.8-4	15	49	8.246	23	50	8.342	78	-	96	55	379.787	60
Brzeżany . . . . . p.	4 1/2	1,155.087	91	91	148.114	83	98	99.763	32	+	48.351	51	1,203.439	42
Buczacz . . . . . p.	3 i 5	1,403.910	97	71	75.393	-	98	77.009	93	-	1.016	93	1,402.894	04
Dobromil . . . . . m.	4 1/2	520.322	17	41	18.655	35	96	22.941	26	-	4.285	88	516.036	29
Dolina . . . . . p.	4 1/2	1,207.819	51	144	53.711	30	141	51.025	44	+	2.685	86	1,210.505	37
Drohobycz . . . . . m.	4	2,040.533	61	134	83.053	39	95	110.595	66	-	27.542	27	2,012.991	34
Gorlice *) . . . . . p.	4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Horodenka *) . . . . . p.	4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarosław . . . . . m.	4 1/2	1,903.373	02	177	41.681	07	221	76.212	49	-	34.531	42	1,868.810	60
Kałuż . . . . . p.	4 1/2	833.087	27	86	84.722	67	83	51.757	90	+	32.764	77	865.822	04
Kołomyja . . . . . m.	4	4,346.285	47	433	202.251	96	525	206.891	82	-	4.639	76	4,341.645	61
Kraków . . . . . m.	4	34,736.745	94	2400	920.918	11	2498	982.817	59	-	61.899	45	34,674.846	46
Kraków . . . . . p.	4	15,247.739	99	1326	751.692	76	1259	651.477	56	+	70.215	20	15,317.955	19
Lwów . . . . . gal.	3-6	78,156.901	63	8336	2,917.997	46	9015	3,216.880	24	-	293.882	78	77,858.018	90
Myślenice . . . . . p.	4, 4 1/2	1,167.112	23	?	31.673	59	?	26.138	13	+	5.535	46	1,172.647	69
Nowy Sącz . . . . . m.	4	4,251.807	23	337	119.756	78	335	147.205	37	-	27.448	59	4,254.358	64
Nowy Targ *) . . . . . p.	4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Podgórze . . . . . m.	4	3,124.447	46	236	135.111	96	266	132.631	36	+	2.480	60	3,126.928	06
Przemysł . . . . . m.	4	7,441.226	87	389	256.465	70	452	183.023	29	+	73.442	41	7,514.669	28
Rzeszów . . . . . m.	4	3,529.416	25	221	141.113	30	291	127.106	97	-	14.006	33	3,543.422	58
Sambor *) . . . . . m.	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanok . . . . . p.	4 1/2	631.184	05	125	89.093	75	54	23.122	96	-	65.970	79	699.154	74
Sniatyn *) . . . . . m.	4 1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sniatyn *) . . . . . p.	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sokal . . . . . m.	4 1/2	961.490	89	88	25.019	72	81	37.093	99	-	12.074	27	949.416	62
Stryj . . . . . m.	4	2,207.877	55	157	136.594	15	?	109.958	23	-	27.235	92	2,235.113	47
Tarnobrzeg . . . . . p.	4 1/2, 5	1,022.092	52	61	49.178	53	37	17.599	83	+	31.578	68	1,053.671	20
Tarnopol . . . . . m.	3 3/4	6,939.045	03	873	290.229	32	842	392.852	28	-	102.631	96	6,836.413	07
Trembowła . . . . . p.	4 1/2	895.984	37	96	29.802	52	96	40.159	61	-	10.357	09	885.627	28
Wadowice . . . . . p.	4	4,295.425	36	220	91.954	78	227	113.639	95	-	21.685	17	4,273.740	18
Wieliczka . . . . . p.	4 1/2, 5	3,595.607	51	121	70.366	09	194	158.974	82	-	83.608	73	3,506.998	78
Zaleszczyki . . . . . p.	4 1/2, 5	549.830	41	36	15.930	17	53	35.849	18	-	18.919	01	530.961	40

*) Do chwili zamknięcia numeru wykazu nie otrzymaliśmy

Nakładem księgarni
Gubrynowicza i Schmidta
wyszła rozprawa
Dr. Zygmunta Gargasa
**O krajowym funduszu
sierocym.**

We Lwowie 1905, str. 37.

Staraniem Związku galicyjskich kas oszczędności we Lwowie wydany został:

**„Zbiór norm i przepisów prawnych odnoszących się
do kas oszczędności. — Lwów 1904“.**

Cena za egzemplarz wynosi K. 2.—, z przesyłką pocztową poleconą K. 2.35.

Wysyłkę zamówionych egzemplarzy skutecznie Biuro Związku gal. kas oszczędności.

Wiedeński Bank Związkowy FILIA WE LWOWIE.

Kapitał akcyjny: K. 80,000.000.	Lwów we własnym gmachu przy ul. Jagiellońskiej 1. 3.	Zakład centralny Wiedeń FILIE: Augsburg, Z. Berno, Budapeszt, Czernowce, Grac, Proselejew, W. Neustadt i St. Pölten. 12 kantorów wymiany i kas depozytów we Wiedniu.
Fundusze rezerwowe: K. 23,027,428.13.	Telefon nr. 57. Dyrekcya Telefon nr. 358. Kantor wymiany.	

Załatwia wszelkie interesa bankowe oraz transakcje w zakresie kantorów wymiany wchodzące a mianowicie:

Przyjmuje wkładki w rachunku czekowym i w rachunku bieżącym. Przyjmuje wkładki na 3-6% książeczki wkładowe. Oprocentowanie rozpoczyna się z dniem następnym po złożeniu wkładki a kończy się z dniem poprzedzającym podjęcie wkładki. Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszy. Eskontuje weksle, otwiera kredyty i udziela zaliczki w podkład papierów wartościowych. Przeprowadza wszelkie obroty giełdowe na targach krajowych i zagranicznych. Kupuje i sprzedaje papiery wartościowe, waluty i przekazy na zagraniczne miejsca.

Wydaje listy kredytowe na wszystkie kraje. Wymienia kupony i wylosowane papiery wartościowe. Inkasuje weksle we wszystkich miejscach krajowych i zagranicznych. Przechowuje papiery wartościowe i zarządza nimi. Ubezpiecza papiery wartościowe przed stratami z wylądowania. Rewiduje bezpłatnie numera losów i innych papierów wartościowych, podlegających losowaniu, najkorzystniejsze. Pilne czuwanie nad interesami klientów. Ułatwienia wszelkiego rodzaju, umożliwiające doświadczeniem i rozgałęzionymi stawkami w całym świecie kupieckim.

JAN BROMILSKI

we Lwowie ul. Karola Ludwika (Grand Hotel).

Skład papierów, przyborów do pisania i rysowania
poleca wyrobu krajowego

Księgi buchalteryczne, najrozmaitsze z tekstem polskim, księgi kopjowe etc.

Wykonuje księgi i druki dla kas oszczędności podług podanych wzorów, papiery listowe i koperty z nagłówkami, stampile, numeratory, pieczętki papierowe, gumowe i t. p.

Ceny niższe! Stałym odbiorcom opust!

Długoletni dostawca Gal. Kasy Oszczędności i innych Instytucyi.

DOM BANKOWY

Kantor wymiany

SOKAL & LILJEN

kupuje i sprzedaje wszelkie papiery wartościowe i waluty zagraniczne po możliwie najskrupulatniejszych kursach, uskutecznia pod takimi samymi warunkami wszelkie zlecenia giełdowe zarówno na giełdzie wiedeńskiej jak i na giełdach zagranicznych, wypłaca wszelkie kupony możliwie bez potrącenia jakiegokolwiek prowizyi inkasowej.

Nakładem Związku gal. Kas oszczędności

wyszła rozprawa

Dra Zygmunta Gargasa

Loterya a oszczędność.

Lwów, 1905. str. 68.

Cena za egzemplarz 1 korona.

Do nabycia we wszystkich księgarniach

Bilety wizytowe litografowane

Zaproszenia ślubne i balowe.

ETYKIETY na flaszki, pudełka, puszki itp. jednokolorowe lub barwne.

PAPIERY WARTOŚCIOWE, KSIĄŻECZKI KASY OSZCZĘDNOŚCI I UDZIAŁOWE.

KARTY ADRESOWE, NAGŁÓWKI NA LISTY I FAKTURY KUPIECKIE artystycznie wykonane. DYPLOMY, OBRAZY, PLANY, MAPY, NUTY, OGŁOSZENIA PLAKATY, TUTKI CYGARETOWE, CENNIKI, AUTOGRAFIE i wszelkie roboty w zakres litograficzno artystyczny wchodzące wykonuje wzorowo i na czas oznaczony.

Od roku 1773 istniejąca

DRUKARNIA

wykonuje wszelkie roboty drukarskie od najdrobniejszych, jako to: koperty, listy kupieckie, memoranda, ogłoszenia, druki gospodarskie itp. do najwykwintniejszych tabel, ilustracje, dzieła i broszury. **DRUKI I TABELY DLA KAS OSZCZĘDNOŚCI I BANKÓW.**

Z poważaniem

Piller i Spółka

Lwów, ulica Łyczakowska liczba 3.

BILANSE

Galicyjskich kas oszczędności

za rok 1904.

Jaroslów. Miejska kasa oszczędności.

Stan bierny:

Wkładki z skapitalizowanemi odsetkami	K. 1,954.992.46
Fundusz gwarancyjny	" 4.000.—
Odsetki pobrane na rok 1905	" 12.603.72
Zaległy podatek zarobkowy	" 2.488.33
Należności stemplowe	" 1.68
Rachunek osób różnych	" 2.578.13
" bieżący funduszu rezerwowego A.	" 115.96
" depozytów w efektach	" 63.614.79
" funduszu rezerwowego A.	" 83.122.76
" funduszu rezerwowego B.	" 1.757.80
Czysty zysk z obrotu funduszy za rok 1904	" 21.221.50

K. 2,146.497.13

Stan czynny:

Gotówka z dniem 31. grudnia 1904	K. 52.503.50
Pożyczki hipoteczne	" 1,411.774.86
Zaliczki na zastaw papierów wartościowych	" 12.560.32
Weksle eskontowane	" 464.599.19
" zaskarżone	" 7.704.04
" wartość sprzętów i rekwizytów	" 820.10
Zaległe procenta z roku 1904	" 6.905.98
Rachunek efektów funduszu obrotowego	" 40.031.—
Zaliczki na płace	" 1.027.83
Koszta prawne	" 74.96
Rachunek depozytów w efektach	" 63.614.79
" funduszu rezerwowego A. w efektach	" 83.006.80
" na rachunku bieżącym funduszu obrotowego	" 115.96
" funduszu rezerwowego B.	" 1.757.80

K. 2,146.497.13

Jasło. Miejska kasa oszczędności.

Stan bierny:

Wkładki	K. 3,195.517.18
Rach. bież. z fund. rezerw. lit. A	" 180.10
" " " " B.	" 21.707.41
" " " emerytalnym	" 5.768.82
" " " stypendyjnym	" 8.695.97
Depozyty w efektach	" 20.824.98
" w gotówce	" 2.538.75
Odsetki przenośne	" 10.181.61
Saldo-zysk	" 36.794.12

K. 3,302.208.94

Stan czynny:

Gotówka	K. 20.605.37
Pożyczki hipoteczne	" 1,885.936.89
" komunalne	" 6.921.32
Weksle eskontowane	" 756.737.—
" w procesie	" 227.10
Zaliczki na zastaw papierów	" 600.—
" udzielone Zakładowi zast.	" 59.675.—
Efekta	" 520.078.—
Kliring w pocz. K. O.	" 1.220.91
Żyro-conta w Banku austr.-węg.	" 539.19
Koszta procesów	" 573.27
Depozyty w efektach	" 20.824.98
Zaliczki na płace	" 1.580.—
Meble i urządzenia biur	" 6.387.38
Odsetki zaległe	" 16.757.53
Kupony bieżące	" 3.545.—

K. 3,302.208.94